

Fogd a guminőt, és fuss!

Rendkívül hálásak lehetünk az orosz irodalom fenegyerekének, Viktor Pelevinnek, aki műveiben ugyan mindig is az írói elme legeldegőbb féregjárataiba próbált kalauzolni bennünket, de legújabb, S.N.U.F.F. című regényében azt a merész, ám annál kellemesebb azonosulási lehetőséget kínálja föl, hogy felsőbbrendű emberek, kiválasztottak legyünk. Ugyanis Pelevin regényének egyszerre utópisztikus és posztapokaliptikus világában kétféle ember létezik: a szegény, technikailag visszamaradott és hanyatló Urkaina állam síkságain szenvedő, alacsonyabb rendű, szláv anyanyelvű ork, valamint a Bizáncium nevű, antigravitációs pályán lebegő, hatalmas gömbben élő csúcstechnológiával felszerelt, angolul beszélő elit. Miért lehetünk kiválasztottak mint olvasók? Azért, mert az önmagát „turbórealistának” nevező orosz író regénye főhőséül és egyben narrátorául is a „csúcsember” Gyemjan-Landulf Damilola Karpovot választja: az eseményeket (szó szerint) vele azonosulva, végig az ő szemüvegén keresztül láthatjuk, hiszen Damilola egyszerre harci pilóta és videóművész, akinek az a feladata, hogy celluloidra rögzítse az orkok és az elit emberek közti háborút.

Damilola a háború egyik legnagyobb „királya”: miközben high-tech harci-operatőr repülőjével gátlástalanul gyilkolja az orkokat, kiváló filmeket, ún. sznaffokat készít róluk. Bizáncium ugyanis minden évben mesterséges háborút indít az orkok ellen, aminek csúcspontjaként az ókori római gladiátorjátékokra hajazó Cirkuszban halomra gyilkolják őket, majd hagyják, hogy „győzelmet arassanak”. Az orkok tömeges, és véres elbukásáról készült sznaffok jelentik az „emberek” legnagyobb szórakozását, ami egyszerre funkcionál híradóként, esti filmként és valóságshow-ként. Bizánciumban a sznaff jelenti ezen túl a legfőbb vallási szentséget és a legfontosabb iskolai tananyagot is. Ahhoz, hogy az „emberi” lét tökéletes esszenciáját ezekbe a felvételekbe zárják, rendszerint pornójelenetekkel kell őket „gazdagítani”. Ebben a kegyetlen világban tehát a szexuális aberrációk kiélésének sincs semmi akadálya. Hősünk igényeit például a csupa implantátumból álló robotnő, Kája hivatott kielégíteni, akit ki-mondottan az ő igényeihez alakítottak: így válik Kája Damilola életének egyetlen örömforrásává, életének értelmévé.

A regény egyik bonyodalmát nem véletlenül Kája okozza, aki önön programját fölülírva beleszeret a Bizánciumba kerülő, ork vandemberbe, Grimbe. A szituációról egyszerre juthat eszünkbe Huxley *Szép új világ*ának vadembere, de Asimov robot novelláinak klasszikus problémáját is föl idézhetjük, amelyek az érző emberi lény, és a robotlény közt egyre apadó különbség filozofikus kérdéseit fessegetik. Pelevin regényében is ez a dilemma a legmeghatározóbb: meddig terjed a gép, a program, hol kezdődik, hol és hogyan szüle-

tik a valódi emberi érzelem, a szerelem, és maga az emberi lény. A Pelevin rajongóknak tehát most sem kell nélkülözniük a tőle jól megszokott súlyos filozófiai és egzisztenciális kérdéseket. A S.N.U.F.F.-nak is ugyanúgy elengedhetetlen alkotóelemei a különböző pszeudo-buddhista traktátusok, a mediatizált világ közösség- és személyiségromboló hatásain való elmélkedések, a társadalom- és civilizációkritikai fejtegetések, a hatalom és az egyén viszonyának elemzése. Mindezek persze beágyazódnak a pelevini védjeggyé vált az egyszerre groteszk, abszurd, ironikus, reális, szürreális és hiperreális kontextusba.

Mindehhez sajátos pelevini nyelv társul, amiben a témák és a stílusok sokaságának megfelelően szinte az összes létező nyelvi regiszter keveredik a közgazdasági, politikai nyelvtől kezdve, a tudományos, filozófiai, vallási terminológián át egészen a vulgáris és szexista megszólalásokig. Arról nem is beszélve, hogy Burgess Gépnarancsához hasonlóan a S.N.U.F.F.-ban az angolt oroszba és más nyelvekbe, többnyire hindibe és spanyolba játszó, különös, de a kontextusnak köszönhetően mégis érthető nyelvezetet kapunk.

„De gloomyk nincsenek az orkok között. Ennek okát gondolom magyaráznom sem kell. Nincsenek szerelembabáik, mert nem rendelkeznek a szükséges technológiával. Talán csak a kagán engedheti meg magának, hogy személyesen birtokoljon egy közepes minőségű guminőt – és nem azért csak ilyet, mert nincs elég pénze, hanem mert olyan osztályú szúrász, mint Kája, hivatalosan senki sem adhatna el neki. Meg aztán mindenki tudja, hogy az urkagánnak nem a szíve óhajta miatt kellene szúra, hanem csak azért, hogy a GULAG-hoz törleszkedjék, és ezzel a civilizáltság színezetét adja a diktatóriumának.”

Az összetevők sokaságának köszönhetően nem könnyű megválaszolni, hogy mi a S.N.U.F.F. pontos műfaja. Pelevin a pszichedelikus utópiába olt egy kis társadalomkritikát, fantasyt, szociográfiát, romantikus regényt, klasszikus sci-fit, szexuálpszichológiát, feminizmuskritikát, és mindezt ráadásul megfűszerezi egy kis történelemleleckével. Az egészen biztos, hogy ez az elegyített műfaj kiválóan alkalmas a jelenkori frusztrációk leírására, és napjaink égető problémáinak feloldására. A kissé dagályos, túlbeszélt, széteső, és ritmusában megbicsakló szövegfolyamból nem nehéz kiolvasni, hogy Pelevin a jelenkori társadalom rákfenéiről és megoldatlan konfliktusairól ír: hiába helyez bennünket a távoli jövőbe és az írói fantázia szülte cybertérbe.

„A parti álcázott társadalmi ring, mikrokolosszeum, ahová az emberek állítólag pihenni és ellazulni mennek, de valójában mindegyik gladiátor-felszerelést rejteget az öltözéke alatt. Mindegyik hozza magával a maga zavaros számításait, s egész este azok bülbülszavára táncol, és egyáltalán nem »más dobja«, ahogy igyekszik elmagyarázni a beszélgetésekben. És aztán, ezernyi végtelennek tetsző mozdulat után a szépen megvilágított akváriumban ezek a tarka pófák szigorúan abban a rendben kapcsolódnak össze, hogy kölcsönösen megtermékenyíthessék és megzabálhassák egymást. Az, ami a naiv megfigyelő szemében szórakozásnak látszik, valójában egyetlen pillanatra sem szünetelő, társadalmi rituáléval összekötött harc a túlélésért.” A túlélésért folytatott küzdelemben és az élet adta rengeteg bosszúság közepette, a S.N.U.F.F.-ot olvasva nagyon jó érzés elfelejteni, hogy orkok vagyunk, és felemelő a világ eseményeinek folyását meghatározó csúcsaragadozókkal azonosulni. (Viktor Pelevin: *S.N.U.F.F. Ford.: M. Nagy Miklós. Európa, 652 old., 2880 Ft*)